

⁴ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

⁵ Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов : моногр. / И. В. Спасибо-Фатеева, М. Н. Сибилев, В. Л. Яроцкий и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. – Х. : Право, 2014. – 672 с.

⁶ Європейський суд з прав людини. Друга секція. Рішення «Новоселецький проти України» (заява № 47148/99). Страсбург, 22 лютого 2005 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/980_238

⁷ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

⁸ Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (зі змінами, внесеними Протоколом № 11 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_535

⁹ Слонова Е. Расчет «душевных страданий» при ДТП / «Юридическая практика» № 33 (555) от 12/08/08 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : yurpractika.com/article.php?id=100095219

¹⁰ Фурса С. Я. Анализ типовых зауважень, які пред'являються судами при прийнятті заяв / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса // Процесуальні документи: теорія, методика і практика : наук.-практ. посіб. – К. : Правова єдність, 2011. – С. 69–75.

¹¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

¹² Мазур М. В. Вказана праця.

¹³ Малишев Б. В. Вказана праця. – С. 275–294.

¹⁴ Про Конституційний Суд України : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80/ed20120427>

¹⁵ Малишев Б. В. Вказана праця. – С. 284.

Резюме

Ляшенко Н. А. Предмет рішень Європейського суду з прав людини.

У статті аналізуються повноваження Європейського суду з прав людини та визначаються їх межі, запропоновано додаткові підстави звернення до даного суду, порівнюються рішення ЄСПЛ та Конституційного Суду України і вказується на значення рішень ЄСПЛ для правової системи України.

Ключові слова: Європейський суд з прав людини, рішення, предмет, Конституційний Суд України, прецедент.

Резюме

Ляшенко Н. А. Предмет рішень Європейського суду про права людини.

В статье анализируются полномочия Европейского суда по правам человека, определяются их границы, предложены дополнительные основания обращения в суд, дается сравнение решений ЕСПЧ и Конституционного Суда Украины и определяется значение решений ЕСПЧ для правовой системы Украины.

Ключевые слова: Европейский суд по правам человека, решения, предмет, Конституционный Суд Украины, прецедент.

Summary

Ljashenko N. The subject of the European Court of Human Rights.

This article analyzes the powers of the European Court of Human Rights and determined their boundaries proposed additional grounds of appeal to a court decision are compared and the Constitutional Court of Ukraine and highlights the importance of ECtHR judgments for the legal system of Ukraine.

Key words: European Court of Human Rights, the decisions subject, the Constitutional Court of Ukraine, the precedent.

УДК 341.215

В. М. ОТРОШ

Володимир Михайлович Отрош, старший прокурор відділу Прокуратури міста Києва

ПРАВОВИЙ ЗВ'ЯЗОК СУВЕРЕННОГО МАЛЬТІЙСЬКОГО ОРДЕНУ ЗІ СВЯТИМ ПРЕСТОЛОМ

Аналіз правового зв'язку між Суверенним Мальтійським Орденом і Апостольським Престолом як вищим керівним органом Католицької Церкви нам уявляється за необхідне розпочати зі з'ясування питання щодо правової природи Святого Престолу з канонічної та міжнародно-правової точок зору. Під терміном «Святий Престол» (Sancta Sedes) або «Апостольський Престол» (Sedes Apostolica) згідно з каноном 361 Кодексу канонічного права Католицької Церкви 1983 р. розуміється не лише єпископська кафедра Римського Папи, тобто Римський Понтифік, а також і Державний (Папський) секретаріат та інші установи (конгрегації, суди тощо) Римської курії, якщо з самої суті справи або з контексту не випливає інше¹. Термін «Святий Престол» має більш пізніше походження і є синонімом поняття «Апостольський Престол», яке з'явилося у

IV ст. і підкреслює факт апостольського заснування Римського престолу, а також те, що єпископ Риму є наступником апостола Петра².

Святий Престол є суб'єктом міжнародного права і носієм духовного та світського суверенітетів, будучи одночасно верховним органом Католицької Церкви та сувереном Держави Міста Ватикан. Духовний суверенітет означає необмежену й неподільну владу Святого Престолу в особі Римського Папи та безперешкодне здійснення його юрисдикції³. Виявом світського суверенітету є виключні права Святого Престолу щодо Держави Міста Ватикан, главою якої є Папа Римський. Духовний суверенітет Святого Престолу є невід'ємною частиною його правової природи, в той час як світський суверенітет став результатом «історичного збігу обставин» та укладення Латеранських угод 1929 року⁴.

Будучи вищим керівним органом Католицької Церкви, Святий Престол володіє усіма правами в рамках міжнародного правопорядку для досягнення її цілей, а також представляє цю Церкву на міжнародній арені. Право виступати від імені Католицької Церкви є невід'ємним елементом природи Святого Престолу. У своїй органічній єдності з Церквою цей інститут наділений активним і пасивним правом дипломатичного представництва та правом укладати від імені Церкви договори з іншими суб'єктами міжнародного права. Реалізуються ж ці повноваження за допомогою фізичного носія суверенітету – Папи Римського⁵, обсяг повноважень якого ідентичний обсягу прав Святого Престолу⁶, оскільки Папа є необмеженим главою Католицької Церкви і сувереном Держави Міста Ватикан. Отже, з'ясувавши правову природу Святого Престолу як суб'єкта канонічного та міжнародного права, проаналізуємо тепер правовий зв'язок між ним і Мальтійським Орденом.

Відносини Мальтійського Ордену як католицького релігійного ордену з Святим Престолом як керівним органом Католицької Церкви регулюються Кодексом канонічного права (Codex iuris canonici – CIC) Католицької (Латинської) Церкви 1983 р. (розділ III, канони 573–709)⁷, Конституційним Статутом (Конституцією) 1961 р. і Кодексом (Зводом Законів) 1966 р. Суверенного Військового Ордену Госпітальєрів святого Іоанна Єрусалимського, Родосу і Мальти⁸. Вищезгадані канони 573–709 Кодексу канонічного права 1983 р. стосуються усіх католицьких чернечих інститутів, в т. ч. і Мальтійського Ордену як релігійного ордену, тому ми не будемо зупинятися на них докладно. Проте доречно буде проаналізувати ст. 4 Конституції Ордену, присвячену відносинам Мальтійського Ордену зі Святим Престолом, де, зокрема, йдеться про таке:

«§1. Орден є легальною організацією, визнаною Апостольським Престолом.

§ 2. Ченці в силу своїх обітниць так само, як і члени Другого Класу в силу своєї обіцянки послуху, є тільки суб'єктами відповідальних за них настоятелів в Ордені.

Згідно з Кодексом, церкви і чернечі інститути Ордену звільнюються з-під юрисдикції єпархій і підпорядковуються безпосередньо Апостольському Престолу.

§ 3. У відносинах з Апостольським Престолом отримані права, звичаї та привілеї, даровані Ордену Римськими папами, залишаються чинними, доки вони не анулюються спеціальними указами.

§ 4. Римський Папа призначає в якості свого представника при Ордені кардинала Священної Римської Церкви, якому присвоюється титул кардинала-покровителя і надаються особливі права. Завдання кардинала-покровителя полягає у підтриманні духовних інтересів Ордену та його членів і підтриманні відносин між Апостольським Престолом і Орденом.

§ 5. Орден має дипломатичне представництво при Апостольському Престолі відповідно до норм міжнародного права.

§ 6. Релігійна природа Ордену не завдає шкоди здійсненню суверенних прерогатив, що належать Ордену, тією мірою, якою це визнано державами як суб'єктами міжнародного права»⁹.

Проаналізувавши положення цієї статті, можна дійти висновку, що відносини зі Святим Престолом розглядаються в ній через призму правової природи Мальтійського Ордену одночасно як суверенного рицарського ордену, так і католицького релігійного ордену. Такі правовідносини не мають аналогів у міжнародній і національній практиці, тому інколи між Мальтійським Орденом і Святим Престолом (точніше, Державним секретаріатом Апостольського Престолу) виникали непорозуміння на цьому ґрунті з приводу інтерпретації деяких аспектів таких відносин. З метою уникнення подібних ситуацій Папа Римський Пій XII (1939–1958 рр.) доручив спеціально створеній Комісії Великого Трибуналу кардиналів вивчити питання правового становища Мальтійського Ордену. Комісія досконало дослідила всю історію питання і підтвердила згадану ще у ленній грамоті імператора Карла V подвійну природу Мальтійського Ордену як суверенного суб'єкта міжнародного права, з одного боку, і релігійного ордену Католицької Церкви, – з другого. При цьому було особливо наголошено, що суверенітет Ордену є функціональним, тобто таким, що залежить від завдань Ордену та виконання його цілей і, власне, будується на їх основі.

Висновки Комісії Великого Трибуналу кардиналів були викладені у спеціальному Вироку. Враховуючи важливість наведених у цьому документі формулювань, процитуємо їх повністю:

«I. Природа Мальтійського рицарського Ордену як суверенного ордену:

Якість суверенності Ордену, що описана у ст. 2 розділу 1 чинної Конституції Ордену і неодноразово визнана Святим Престолом, являє собою користування деякими переважними правами, які властиві Ордену як суб'єкту міжнародного права. Відповідно до положень міжнародного права такі привілеї є наслідком суверенітету і визнані деякими державами за прикладом Святого Престолу, але для Ордену вони не являють собою того комплексу влади і прав, що властиві суб'єктам міжнародного права, суверенним у повному смислі цього слова.

II. Природа того ж Ордену як релігійного ордену:

Мальтійський рицарський Орден, що складається з рицарів, які принесли обітницю, і капеланів згідно зі ст.ст. 4 і 9 розділу 1 Конституції Ордену, є орденем, точніше релігійним орденем, схваленим Святим Престолом (СІС, канони 467 і 488, розділи 1 і 2). Поряд з освяченням членів свого Ордену він переслідує релігійні та добродійні цілі, цілі надання допомоги різного роду (Конституція Ордену, розділ 1, ст. 10).

III. Межі і взаємозв'язок становища Ордену як суверенного і релігійного, відносини з Святим Престолом:

Обидві якості Ордену – суверенність і релігійність, описані в пунктах 1 і 2 цього вироку, тісно пов'язані між собою.

Якість суверенності направлена на досягнення його цілей і забезпечення його становища у світі.

Мальтійський рицарський Орден підвладний Святому Престолу (див. послання Папи Бенедикта XIV від 12 березня 1753 року, Кодекс Рогана і чинну Конституцію Ордену) і є релігійним Орденем, оскільки знаходиться у компетенції Священної Релігійної Конгрегації відповідно до положень канонічного права і діючої Конституції Ордену.

Ті, кому пожалувано почесне орденське звання, і члени Асоціації підпорядковані Ордену і через нього Святому Престолу згідно з главою 3 розділу III чинної Конституції Ордену.

Питання суверенності Ордену, описані у першому пункті вироку, розглядав Державний Секретар Його Святості.

Зі змішаних питань рішення прийняті Священною Релігійною Конгрегацією і Державним Секретарем Його Святості за обоюсторонньої згоди.

Набуті права, звичаї і привілеї, надані Ордену Святішими Отцями, залишаються недоторканими, якщо не суперечать Кодексу Канонічного Права Католицької церкви (СІС, канони 4 і 5, 23–30, 63–79) і чинній Конституції Ордену.

Цей вирок підлягає негайному виконанню.

Рішення прийнято у Ватикані у залі засідань Конгрегацій у Ватиканському палаці 24 січня 1953 року»¹⁰.

Водночас, з метою уникнення різних тлумачень тексту цього вироку, Святий Престол і Мальтійський Орден додатково прояснили подвійність природи Ордену в офіційному листуванні. У посланні Постійної Верховної Ради Суверенного Мальтійського Ордену на ім'я заступника Державного секретаря Святого Престолу повідомлялося:

«Уважно та об'єктивно вивчивши текст Вироку, який був винесений Великим Трибуналом Кардиналів 24 січня 1953 р. і проголошений 10 лютого того ж року, Постійна Верховна Рада дійшла висновку, що поняття, які містяться у статтях Вироку, слід інтерпретувати таким чином:

1. Стосовно пункту I. Природа Мальтійського Ордену як суверенного.

Визнання суверенітету Ордену, що відповідає його призначенню, являє собою користування переважними правами, носієм яких є Орден як суб'єкт міжнародного права.

2. Стосовно пункту II. Природа Мальтійського Ордену як релігійного.

Релігійна природа Ордену обмежується членством в Ордені рицарів, які принесли обітницю, і капеланів.

3. Стосовно пункту III. Ділянка змішаних компетенцій тощо.

Взаємовідношення двох якостей Ордену – суверенності і релігійності, визначається тим, що питаннями стосовно суверенної якості Ордену займається Державний Секретар Його Святості, але не в тому смислі, що Орден підпорядкований Державному Секретаріату і той скеровує його діяльність, а у тому розумінні, що компетенція Державного Секретаріату визначається вищезазначеними питаннями, які можуть виникнути у цьому зв'язку. Усі питання щодо змішаних компетенцій слід інтерпретувати аналогічно»¹¹. У посланні-відповіді від 23 березня 1953 р. заступник Державного секретаря Святого Престолу повідомив, що Державний Секретаріат Його Святості взяв до відома інтерпретацію, викладену в посланні Ордену¹².

Отже, вирок Великого Трибуналу кардиналів і листування з приводу інтерпретації його змісту у черговий раз підтверджують суверенність Ордену як суб'єкта міжнародного права стосовно його світської природи, завдань і цілей; при цьому в них констатується, що не можна ототожнювати здійснювані суверенні права за їх походженням та обсягом і реальну політичну владу суверенної держави, що жодним чином не обмежує суверенітет Мальтійського Ордену, оскільки він для збереження свого існування не має потреби у фактичній владі, яка необхідна політичній державі.

Суверенний Мальтійський Орден як католицький рицарський орден і релігійний орден Католицької Церкви містить у собі керівне ядро, що складається з Рицарів Справедливості (Рицарів-Профессів), які принесли обітницю та є прямими наступниками його засновників, з числа яких обирається Великий Магістр і більшість членів Суверенної Ради. Компетенція Великого Магістра Суверенного Мальтійського Ордену як глави релігійного ордену Католицької Церкви регулюється джерелами Орденського права, а також канонічним правом Католицької Церкви.

До 1997 р. новообраний Великий Магістр до вступу на посаду повинен був отримати особисте благословення від Папи Римського, нині новообраний Великий Магістр лише інформує Папу про своє обрання. Особисте посвячення у звання Великого Магістра супроводжується, як зазначається у ст. 14 Конституції Ордену, клятвою у присутності кардинала-покровителя на урочистому засіданні Повної Державної Ради. Наводимо текст цієї клятви: «На цьому Святішому хресному дереві і на Святому Божому Євангелії, Я, NN, урочисто приношу обітницю і клянусь дотримуватися Конституції, Законів, Правил і славетних звичаїв нашо-

го Ордену і керувати справами Ордену добросовісно. Хай допоможе мені Господь Бог, і якщо я вчиню інакше, нехай це буде ризиком для моєї душі»¹³.

Великий Магістр Ордену повинен виконувати постанови Апостольського Престолу тією мірою, якою вони стосуються Мальтійського Ордену, і інформувати Святий Престол про стан і потреби Ордену (Конституція Ордену, ст. 15, § g), а також подавати кандидатури на посаду прелата як духовного настоятеля кліру Ордену. Процедуру призначення і функції прелата викладено у ст. 19 Конституції Ордену:

«§ 1. Прелат призначається Верховним Понтифіком (Папою Римським), який обирає його з числа трьох кандидатів, поданих Великим Магістром при виборному голосуванні Суверенної Ради. У тому випадку, якщо жоден з трьох поданих кандидатів не буде затверджений Папою Римським, повинні бути подані інші кандидати.

Прелат допомагає кардиналу-покровителю у виконанні його завдання в Ордені.

§ 2. Прелат є духовним настоятелем кліру Ордену у священницьких функціях. Він гарантує, що релігійне і священницьке життя капеланів і їх поборництво ведуться відповідно до дисципліни та духу Ордену.

§ 3. Прелат допомагає Великому Магістру і Великому Командору у їх відповідальності у духовному житті та релігійних обрядах членів Ордену і в усіх питаннях, що стосуються духовної сторони діяльності Ордену.

§ 4. На кожному засіданні звичайного Генерального Капітула прелат надає звіт про духовний стан Ордену»¹⁴.

У контексті правового зв'язку Суверенного Мальтійського Ордену зі Святим Престолом як вищим керівним органом Католицької Церкви слід також сказати про розподіл компетенції між церковними і орденськими судами. Так, справи, що підпадають під юрисдикцію церковного суду, виносяться на розгляд звичайних Церковних Трибуналів відповідно до церковного права. Що стосується справ, які підпадають під компетенцію світського суду між фізичною і юридичною особами Ордену проти третьої сторони, юридичні дії виконуються Магістерськими (Орденськими) судами згідно з нормами Кодексу (Зводу законів) 1966 року. Цим правовим актом регулюється увесь комплекс питань щодо судоустрою та процедур, яких мають дотримуватися Магістерські суди. Судді Магістерських судів обираються з членів Ордену, які є фахівцями в галузі юриспруденції. Вони займають посади протягом трьох років і можуть бути перепризначені. Великий Магістр з виборним голосуванням Суверенної Ради призначає президентів, суддів і клерків Магістерських судів¹⁵.

Таким чином, Суверенний Мальтійський Орден як світський рицарський орден і суб'єкт міжнародного права є повністю незалежним від Святого Престолу і підтримує з ним дипломатичні відносини, а як католицький релігійний орден, так само як і усі католицькі чернечі ордени, він підпорядковується Апостольському Престолу як вищому керівному органу Католицької Церкви.

¹ Кодекс канонического права / пер. с латинського А. Н. Ковалю. – М. : Институт философии, теологии и истории св. Фомы, 2007. – 624 с. – С. 169.

² Отрош М. І. Статус Святого Престолу у міжнародному праві : моногр. / М. І. Отрош. – Одеса : Фенікс, 2014. – 242 с. – С. 73–74.

³ Treaty and Concordat between the Holy See and Italy / National Catholic Welfare Conference. – Washington, DC. – P. 37–56.

⁴ Okolo Jude M. T. The Holy See: a Moral Person. The juridical nature of the Holy See in the light of the present Code of Canon Law. – Romae, 1990. – 422 p. – P. 175.

⁵ Отрош М. І. Вказана праця. – С. 74.

⁶ Wynen Arthur. Rechts- und insbesondere die Vermögensfähigkeit des Apostolischen Stuhles nach internationalem Recht. Freiburg im Breisgau: Herder and Co. G.m.b. H. Verlagsbuchhandlung, 1920. – 357 s. – S. 55.

⁷ Кодекс канонического права / пер. с латинського А. Н. Ковалю. – М. : Институт философии, теологии и истории св. Фомы, 2007. – 624 с. – С. 251–299.

⁸ Constitutional Charter and Code of the Sovereign Military Hospitaller Order of Saint John of Jerusalem of Rhodes and of Malta. – Rome, Bollettino Ufficiale, 12.01.1998. – P. 35–40.

⁹ Захаров В. А. Суверенный Мальтийский Орден и подделки под него / В. А. Захаров, Е. А. Пчельников. – М. : Русская панорама, 2002. – 168 с. – С. 109–110.

¹⁰ Hafkemeyr Georg B. Der Malteserorden und die Völkerrechtsgemeinschaft // Der Joanniterorden der Malteserorden. Der ritterliche Orden des hl. Johannes vom Spital zu Jerusalem. Seine Geschichte, seine Aufgaben. – Köln: Wienand Verlag, 1988. – S. 427–430.

¹¹ Hafkemeyr Georg B. Вказана праця. – С. 431–433.

¹² Там само. – С. 434.

¹³ Захаров В. А. Вказана праця. – С. 113.

¹⁴ Там само. – С. 115.

¹⁵ Annuaire Orde Souverain Militaire Hospitalier de Saint-Jean de Jerusalem de Rhodes et de Malte 1998/1999. – Roma, 1999. – P. 8.

Резюме

Отрош В. М. Правовий зв'язок Суверенного Мальтійського Ордену зі Святим Престолом.

У статті досліджуються правові особливості відносин Суверенного Військового Ордену Госпітальєрів святого Іоанна Єрусалимського, Родосу і Мальти зі Святим Престолом.

Ключові слова: Суверенний Мальтійський Орден як світський рицарський орден і суб'єкт міжнародного права, Суверенний Мальтійський Орден як католицький релігійний орден, Святий Престол, правовий зв'язок Суверенного Мальтійського Ордену з Святим Престолом.

Резюме

Отрош В. М. Правовые отношения Суверенного Мальтийского Ордена со Святым Престолом.

В статье исследуются правовые особенности отношений Суверенного Военного Ордена Госпитальеров святого Иоанна Иерусалимского, Родоса и Мальты со Святым Престолом.

Ключевые слова: Суверенный Мальтийский Орден как светский рыцарский орден и субъект международного права, Суверенный Мальтийский Орден как католический религиозный орден, Святой Престол, правовые отношения Суверенного Мальтийского Ордена со Святым Престолом.

Summary

Otrosh W. The legal relations of the Sovereign Military Hospitaller Order of Saint John of Jerusalem of Rhodes and of Malta to the Holy See.

The article dwells on the legal peculiarities of relations of the Sovereign Military Hospitaller Order of Saint John of Jerusalem of Rhodes and of Malta to the Holy See.

Key words: Sovereign Military Hospitaller Order of Saint John of Jerusalem of Rhodes and of Malta, the Holy See, the legal relations of the Sovereign Military Hospitaller Order of Saint John of Jerusalem of Rhodes and of Malta to the Holy See.

УДК 343.6

Є. Е. ЧЕРНИКОВ

Євген Едуардович Черніков, прокурор Генеральної прокуратури України

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ МЕДИЧНИМ ПРАЦІВНИКОМ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Забезпечення прав і свобод людини та громадянина визначено Конституцією України пріоритетом розвитку держави й суспільства. Саме на здійснення активних і цілеспрямованих заходів для їх реальної реалізації і спрямована діяльність усіх державних інститутів. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Одним із важливих напрямів захисту права особи на життя та збереження її здоров'я є вдосконалення правового регулювання й охорони правовими засобами сфери медичної діяльності.

На фоні загальносвітової тенденції погіршення здоров'я населення, яка, на жаль, існує і в нашій державі, зазначене питання набуває все більшої актуальності.

В умовах інтеграції України до світового співтовариства важливе науково-теоретичне і практичне значення має вивчення зарубіжного законодавства та правового досвіду.

Порівняльно-правовий аналіз деяких положень зарубіжного кримінального законодавства в частині, що стосується відповідальності за медичні злочини, здійснювався у працях багатьох українських і зарубіжних науковців, зокрема С. Грінчака, Н. Крилової, Л. Карпенко, О. Мисливої, С. Расторопова, В. Флорі та ін.

Під час дослідження цієї проблеми актуальним є вивчення міжнародного досвіду регламентації кримінальної відповідальності за неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником з метою його можливої імплементації у чинне кримінальне законодавство України.

Відповідальність за результати «терапії» (грец. *θεραπεία* – лікування, оздоровлення), тобто процесу, метою якого є нормалізація порушених процесів життєдіяльності, зняття або усунення симптомів захворювань чи розладів здоров'я та його відновлення, з'явилася одночасно з першими медичними практиками.

Перші письмові згадки про відповідальність лікарів за неналежне виконання ними своїх обов'язків щодо пацієнтів містяться у Законах Хамурапі; також відомі давньоєгипетські та римські нормативно-правові акти, які передбачали відповідальність лікарів та фармацевтів за результати їх професійної діяльності.

На сьогоднішній день у світі склалася різна практика правового регулювання проблеми відповідальності у медичній сфері. Деякі країни, наприклад Сполучені Штати Америки, Великобританія, Канада, Нова Зеландія, Південно-Африканська Республіка віддають перевагу методам цивільно-правового врегулювання спорів, що виникають внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю пацієнтів під час виконання працівниками закладів охорони здоров'я своїх професійних обов'язків. При цьому у особливих випадках все ж не виключається застосування заходів кримінально-правового характеру. Превалювання кримінально-правового компонента у сфері, що розглядається, спостерігається у таких країнах, як Японія, Саудівська Аравія та майже в усіх пострадянських державах.

Водночас європейський досвід правового регулювання порушеного питання свідчить про поєднання як цивільно-, так і кримінально-правового підходів, що висвітлюватиметься у дослідженні на прикладі Італії та ФРН.